

ปฏิรูปประเทศไทย... จากวิกฤตสู่สหสวรรค์ใหม่

วุฒิพงษ์ เปรียบจรรย์วัฒน์

สถาบันนโยบายศึกษา
INSTITUTE OF PUBLIC POLICY STUDIES

สนับสนุนโดย
 Konrad
-Adenauer-
Stiftung
มูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์

**ปฏิรูปประเทศไทย...
จากวิกฤตสู่สหัสวรรษใหม่**

วุฒิพงษ์ เปรียบจรรย์วัฒน์

ชื่อหนังสือ	ปฏิรูปประเทศไทย...จากวิกฤตสู่สหัสวรรษใหม่
ผู้เขียน	วุฒิพงษ์ เปรียบจรรย์วัฒน์
ปีที่พิมพ์	พฤศจิกายน 2541
จำนวนพิมพ์	1,500 เล่ม
เจ้าของ	สถาบันนโยบายศึกษา 99/146 ซอยหมู่บ้านจตุรพักตรพิมาน ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 9411832-3 โทรสาร 9411834 E-mail : ipps@ksc.th.com www.fpps.or.th/ipps.htm
สนับสนุนโดย	มูลนิธิคอนราด อเดนาวร์
ดำเนินการพิมพ์	บริษัท พี. เพรส จำกัด โทร. 331-5107
พิมพ์ที่	บริษัท สุขุมและบุตร จำกัด
ราคา	20.- บาท

คำนำจากสถาบันนโยบายศึกษา

ก่อนจะถึงปีคริสต์ศักราช 2000 ซึ่งตรงกับปีพุทธศักราช 2543 ของไทยนั้น สังคมไทยกำลังฝ่าวิกฤตหลาย ๆ ด้านอย่างแสนสาหัส ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตทางด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งไม่ว่าใครในส่วนใหญ่ของสังคมก็ยากที่จะหลีกเลี่ยงความยุ่งยากนี้ไปได้

อย่างไรก็ตาม ในภาวะวิกฤตที่ต้องเผชิญเช่นนี้ หนทางข้างหน้าจะเป็นเช่นไร เป็นสิ่งที่ยากยิ่งที่จะรู้ มีแต่การค้นหา แสวงหาทางออก หาแนวคิด แล้วร่วมลงมือกระทำอย่างเต็มกำลัง สติปัญญาเพื่อส่วนรวม เพื่อการอยู่รอดร่วมกันของทุกคนทั้งสังคม ทั้งประเทศชาติ เพราะไม่ว่าสังคมใดไม่เคยมีประวัติศาสตร์ใดที่บันทึกว่าประเทศชาติล่มจมแล้ว ประชาชนจะอยู่รอดได้เพียงลำพังคนใดคนหนึ่ง

ดังนั้น งานเขียนจากความคิด เรื่อง “ปฏิรูปประเทศไทย...จากวิกฤตสู่ สหสวรรคาลัย” โดย ดร. วุฒิพงษ์ เปรียบจรรย์วัฒน์ จึงได้นำเสนอความคิดที่หั่ง สะท้อนและตรวจสอบวิกฤตของประเทศที่แม้เกิดในช่วงสั้นกระชั้นหั้น แต่แท้จริงแล้ว ปัญหาทั้งหลายนั้นล้วนหยั่งรากลงลึกสู่กันบังของสังคมไทยอย่างที่ไม่มีการคาดถึง แต่สังคมไทยก็โชคดีที่มีการปฏิรูปการเมืองซึ่งทำให้ปัญหาอื่น ๆ ก็ต้องปฏิรูปตามอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง ไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูประบบราชการ-รัฐวิสาหกิจ การปฏิรูปภาคการผลิต การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน ซึ่งผู้เขียนก็ได้เสนอข้อคิดและทางออกไว้อย่างน่าสนใจ

สถาบันฯ ขอขอบคุณ ดร. วุฒิพงษ์ เปรียบจรรย์วัฒน์ ที่ได้นำเสนอความคิดเห็นที่เป็นอีกทัศนะหนึ่งในหลาย ๆ ทัศนะให้เป็นทางเลือกกับสังคม และขอขอบคุณ มูลนิธิคอนราด อดenaar ที่สนับสนุนกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ของสถาบันฯ อย่างเข้มแข็ง อันยังประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวมเสมอมา

ทิพย์พาพร ดันติสุนทร

ผู้อำนวยการ

สถาบันนโยบายศึกษา

พุดศจิกายน 2541

สารบัญ

	หน้า
ปฏิรูปประเทศไทย...จากวิกฤตสู่สหัสวรรษใหม่	1
ปัญหาของประเทศอยู่ตรงไหน?	3
เรตติ้งของประเทศไทย	5
ทางออกของประเทศในสหัสวรรษหน้า	6
การปฏิรูปการเมือง	7
การปฏิรูปการศึกษา	8
การปฏิรูประบบราชการ-รัฐวิสาหกิจ (Public Sector Reform)	12
การปฏิรูปภาคการผลิต (Real Sector Reform)	16
การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (Financial Sector Reform)	17
สรุป	22

ปฏิรูปประเทศไทย...จากวิกฤตสู่สหัสวรรษใหม่

อีกไม่นานนักก็จะถึงปีคริสต์ศักราช 2000 ซึ่งนอกจากจะเป็นการขึ้นเป็นทศวรรษใหม่แล้วยังเป็นการขึ้นศตวรรษใหม่ และขึ้นสหัสวรรษใหม่ (พันปี) ด้วยในเวลาเดียวกัน ซึ่งตามความเชื่อทางประวัติศาสตร์แล้วสหัสวรรษใหม่จะนำมาซึ่งความสมบูรณ์พูนสุขของประชาโลก แต่ทว่าในช่วงต่อระหว่างสหัสวรรษเก่าและใหม่นี้กลับเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินและเศรษฐกิจที่แสนสาหัสในหลายประเทศ โดยเริ่มจากประเทศไทยและได้ขยายออกเป็นวงกว้างจนยากแก่การเยียวยา

วิกฤตทางการเงินที่เกิดขึ้นนี้ นอกจากจะทำให้เราตระหนักถึงความอ่อนไหวและเปราะบางของระบบทุนเสรี อีกทั้งความเจ็บปวดและความสูญเสียที่เป็นผลโดยตรงจากการที่ฟองสบู่ทางเศรษฐกิจแตกได้เป็นอย่างดีแล้ว ยังได้ชี้ให้เห็นปัญหาพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจของหลาย ๆ ประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย

จริงอยู่ที่ส่วนหนึ่งของปัญหาสืบเนื่องมาจากการที่เงินทุนสามารถไหลเวียนเปลี่ยนย้ายอย่างเสรีในลักษณะที่ไม่เคยมีมาก่อนในอดีต และพฤติกรรมตามแห่ (herd instinct) ของนักลงทุนที่เคลื่อนย้ายเงินลงทุนในลักษณะตื่นตระหนกตามข้อมูลข่าวสารและบทวิเคราะห์เหมือนฝูงวัวฝูงควายเวลาตื่นตูม แม้ปรากฏการณ์นี้จะเกิดขึ้นทั่วโลกตามกระแสโลกาภิวัตน์ แต่จะเห็นได้ว่าผลกระทบต่อประเทศต่าง ๆ แม้อยู่ในภูมิภาคเดียวกันก็จะไม่เท่ากัน

ความอ่อนไหวหรือหวัหวของระบบทุนเสรีจะส่งผลกระทบต่อประเทศที่มีพื้นฐานอ่อนแอกว่า เสมือนไวรัสเชื้อหวัดที่ลอยแขวนอยู่ในอากาศที่เราหายใจ คนที่มีร่างกายแข็งแรงภูมิคุ้มกันดีก็ไม่เป็นหวัด บางคนเป็นหวัดเล็กน้อย บางคนเป็นงอมแงมสำหรับบางคนอาจหนักถึงปอดบวมหรือเสียชีวิตได้ ระบบเศรษฐกิจของประเทศก็เป็นฉนั้น ฉะนั้น ไทย เกาหลี และอินโดนีเซีย นอนชมเพราะพิษไข้ ได้หวั่น จีน สิงคโปร์

และฟิลิปปินส์ แม้จะโดนผลกระทบนี้อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ แต่ก็เพียงมีอาการไอและจามไม่ถึงต้องล้มหมอนนอนเสื่อ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา “สุขภาพ” ของประเทศไทยได้อ่อนแอลงอย่างเห็นได้ชัดในสายตาของผู้ที่อยู่ในแวดวงของธุรกิจ รวมไปถึงนักวิเคราะห์ธุรกิจและสถาบันจัดอันดับเครดิต เช่น มูดีส์อินเวสเตอร์เซอร์วิส (Moody’s Investor Service) ซึ่งเป็นหนึ่งในสองของสถาบันจัดอันดับเครดิตที่ได้รับการยอมรับนับถือมากที่สุดในโลก เคยจัดอันดับประเทศไทยเมื่อต้นปี 2537 หรือเมื่อ 4 ปีก่อนเท่ากับมาเลเซีย (ที่ A2) และสูงกว่าของฟิลิปปินส์ถึง 7 ชั้น (ที่ Ba3) แต่ทว่าถึงวันนี้ ฟิลิปปินส์ได้ปรับปรุงสุขภาพของเศรษฐกิจของตนขึ้น 2 ชั้น (มาอยู่ที่ Ba1) ส่วนไทยได้หล่นลงมา 5 ชั้นในช่วงปี 2540 เพียงปีเดียวซึ่งเป็นการลดอันดับที่มากที่สุดในช่วงเวลาที่ยาวที่สุดที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ยังผลให้เรามาอยู่ในระดับเดียวกับฟิลิปปินส์ในขณะนี้ และต่ำกว่ามาเลเซียจากที่เคยเท่ากันเมื่อ 4 ปีก่อน ขณะนี้เราอยู่สูงกว่าเม็กซิโกเพียงชั้นเดียว (ที่ Ba2) เท่านั้น

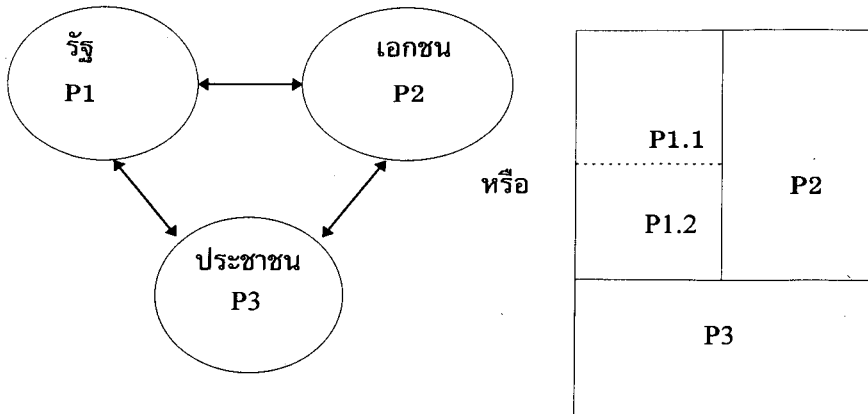
จะว่ามูดีส์มองประเทศไทยร้ายเกินไปถึงคงพูดยาก เพราะสแตนดาร์ดแอนด์พัวร์ หรือ เอสแอนด์พี (Standard and Poor’s) สถาบันยักษ์ใหญ่คู่แข่งก็มีความเห็นคล้ายคลึงกัน และที่น่าสนใจมากก็คือทั้งมูดีส์และเอสแอนด์พีต่างก็เห็นว่า ปัญหาหลักของประเทศไทยมาจากโครงสร้างทางการเมืองแบบรัฐบาลผสมที่ไร้สมรรถนะในการจัดการกับปัญหาของประเทศชาติ ระบบการเมืองที่ไม่โปร่งใสและเต็มไปด้วยการฉ้อราษฎร์บังหลวง นักการเมืองที่ไร้อุดมการณ์และขาดวิสัยทัศน์ อีกทั้งระบบราชการที่โหนงช้า อัยอ้าย และไร้สมรรถภาพ

ทางด้านเวิลด์อีโคโนมิกฟอรัม (World Economic Forum) ซึ่งประเมินความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ 53 ประเทศ ได้ลดอันดับประเทศไทยจากอันดับที่ 14 ในปี 2539 มาเป็นอันดับที่ 18 ในปี 2540 และอันดับที่ 21 ในปี 2541 ที่น่าสนใจเป็นพิเศษก็คือประเทศไทยอยู่ในรายชื่อ 10 ประเทศที่รัฐบาลของตนได้จุด

ให้ความสามารถในการแข่งขันของประเทศลดลงอย่างฮวบฮาบ เพราะเรื่องเงินใต้โต๊ะ (“irregular additional payments”) และความไม่โปร่งใสของรัฐบาล ความไร้สมรรถภาพของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ความไม่ศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย รวมไปถึงการแทรกแซงทางการเมืองต่อระบบราชการ-รัฐวิสาหกิจ

ปัญหาของประเทศอยู่ตรงไหน?

ก่อนที่จะตอบปัญหาข้างต้นนี้ จะขอวิเคราะห์โดยแยกแยะระบบเศรษฐกิจออกเป็นส่วน ๆ เพราะจะช่วยให้เข้าใจปัญหาและชี้แนะแนวทางแก้ไขได้ชัดเจนขึ้น เศรษฐกิจของเราสามารถแยกออกได้เป็น 3 ภาค ภาคแรกคือภาครัฐ (public sector หรือ P1) ภาคที่สองคือ ภาคเอกชน (private sector หรือ P2) และภาคที่สามซึ่งครอบคลุมคนไทยที่เหลือทั้งประเทศ ที่ไม่ค่อยได้รับการเหลียวแลเพราะมักจะด้อยสิทธิ์และไร้อำนาจ คือภาคประชาชน (people sector หรือ P3) ความจริงแล้วในส่วนของภาครัฐ หรือ P1 นั้นยังสามารถแยกย่อยได้อีกเป็น 2 ภาคย่อย คือ ภาคการเมือง (political sector หรือ P1.1) และภาคราชการ-รัฐวิสาหกิจ (bureaucracy หรือ P1.2) ตามภาพข้างล่าง

จากความเห็นและบทวิเคราะห์ข้างต้นก็พอจะสรุปได้ว่าปัญหาใหญ่ของประเทศชาตินั้นอยู่ใน P1 โดยจะเน้นไปที่ P1.1 มากกว่า P1.2 หลายท่านโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นนักการเมืองอาจจะมีความรู้สึกขัดแย้ง โดยอ้างเหตุผลว่า “ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดขึ้นใน P2 มีใช่หรือ?” คำตอบก็คือวิกฤตนั้นปรากฏใน P2 จริงแต่เหตุสืบเนื่องมาจากกระทำของ P1 ทั้งที่เป็น P1.1 และ P1.2 เกือบทั้งสิ้น หากธุรกิจมีอันขาดทุนล้มละลายกันไป 3-4 ราย คงจะพอชี้นิ้วไปที่ผู้บริหารได้ว่าบริหารงานผิดพลาด แต่เวลาธุรกิจหรือสถาบันการเงินล้มพร้อมๆ กันทั้งระบบ คงต้องตำหนิผู้คุมระบบและรักษาตึกา หรือ P1 มากกว่า ตัวอย่างเช่น ปัญหาการกู้หนี้เงินต่างประเทศจนสิ้นพันตัวนั้นแม้เกิดใน P2 แต่ก็ยังเป็นเพียงภาพสะท้อนของนโยบายของ P1 โดยการตรึงตราดอกเบี้ยให้สูงกว่าต่างประเทศมากเพื่อดึงเงินตราต่างประเทศ และคำมั่นที่จะยืนยันอัตราแลกเปลี่ยนคงตัว การกู้เงินต่างประเทศมาใช้แทนเงินออมในประเทศซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก P1.2 ในช่วงนั้นจึงเป็นเรื่องสมเหตุสมผลในทางธุรกิจ

ถ้าจะเปรียบเศรษฐกิจเป็นวัวเทียมเกวียน ก็ต้องนับว่าวัวไทยนั้นเป็นวัวที่ขยันขันแข็งและได้ลากเกวียนโดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยมาเป็นเวลาช้านาน แล้วอยู่มาวันหนึ่งเกวียนไทยก็เคลื่อนที่ช้าลง...ช้าลงจนแทบหยุดนิ่ง เจ้าของวัวก็โกรธซึ่งและพาลตำทอแม่วัวหรือแม้จะเขียนตีให้ตายไปให้รู้แล้วรู้รอด โดยมีได้เฉลียวใจเลยว่าแท้จริงแล้วหากไปชะโงกดูในเกวียนจะเห็นขาของพระรูงพระรังมากมายที่เป็นสัมภาระให้แม่วัวโดยไม่จำเป็น และถ้าจะเมตตาเอ็นดูแม่วัวที่นอนชมอยู่ก็โปรดดูที่ใต้ท้อง จะเห็นว่าดำพริตไปด้วยปลิงอ้วนๆ จำนวนมากมายที่กำลังดูดเลือดแม่วัวอยู่อย่างสนุกสนาน อุปมาสัมภาระนั้นก็มิใช่อะไรอื่นนอกจากระบบราชการ-รัฐวิสาหกิจที่ใหญ่โต อู้ยอ้ายแต่ไร้สมรรถภาพ ส่วนปลิงที่แพร่พันธุ์อย่างรวดเร็วอีกทั้งอ้วนพินั้น ก็ด้วยเทคโนโลยีในการดูดเลือดที่ได้รับการพัฒนาเร็วกว่ากระแสโลกาภิวัตน์ของนักการเมืองไทย แล้วเราคนไทยจะเลือกที่จะเขียนตีแม่วัวป่วยหรือจัดการกับปลิงกันเสียที?

ในส่วนของ P3 นั้นก็มีใช้ว่าจะไม่เป็นปัญหา แม้ลักษณะของปัญหาจะไม่ดูจาดเหมือน P1.1 แต่ก็ยังเป็นปัญหาที่ใหญ่โตซึ่มลึก และจะต้องใช้ความเด็ดเดี่ยวและเวลานานมากในการแก้ปัญหา เพราะเป็นเรื่องของทรัพยากรมนุษย์ซึ่งถูกละเลยมาเป็นเวลานาน เด็กไทยเพียง 39% เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษา ขณะที่ในอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ สูงถึง 50% 60% และ 77% โดยลำดับ และตัวเลขนี้จะสูงกว่า 95% สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น หรือสหรัฐอเมริกา

เรตติ้งของประเทศไทย

หลังจากได้วิเคราะห์และวิพากษ์ข้างต้นมาพอสมควรแล้ว จะขอลองให้คะแนนและจัดอันดับภาคเศรษฐกิจทั้ง 3-4 ภาคข้างต้น ดังต่อไปนี้

ภาคเศรษฐกิจ	เกรด	แนวโน้ม
1.1 ภาคการเมือง	D	++
1.2 ภาคราชการ-รัฐวิสาหกิจ	C	-
2 ภาคเอกชน	B	+
3 ภาคประชาชน	C+	-
รวม	C	- เล็กน้อย

เหตุผลที่ทำให้ P1.1 ของไทยต่ำมากนั้นชัดเจนอยู่ในตัวแล้ว แต่ทว่าแนวโน้มนั้นค่อนข้างดีเพราะการปฏิรูปการเมืองที่ผ่านมา ส่วน P1.2 นั้นในอดีตเคยแข็งแกร่งมากและเป็นเสาหลักจุนประเทศ ทั้งยังเป็นทำนบกั้นน้ำป่าที่ไหลบ่ามาจาก P1.1 แต่ ณ วันนี้

เสาหลักนี้ได้ถูกร่อนลงไปมาก และมีแนวโน้มว่าจะแย่งต่อเนื่องจากไม่ได้รับการแก้ไข กำลังผลักดันของระบบเศรษฐกิจและของประเทศในขณะนี้มาจาก P2 เป็นหลัก ซึ่งมีแนวโน้มที่จะแข็งแกร่งและดีวันดีคืน แต่น่าเสียดายว่าแม้จะมีหัวรถจักรที่มีแรงม้าสูงอย่าง P2 หากไม่ได้คนถือพวงมาลัยที่ดีจาก P1.1 และ P1.2 แล้ว รถไฟขบวนนี้ก็อาจจะตกรางได้เหมือนกับที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ขณะนี้ ส่วนเกรดของ P3 นั้นค่อนข้างต่ำอย่างน่าเสียดาย เพราะระบบการศึกษาที่ย่ำแย่ได้ทำลายประเทศชาติและสังคมมาอย่างต่อเนื่องและซึมลึก แนวโน้มไม่ค่อยดีและแก้ไขยากเพราะเป็นระบบใหญ่ต้องใช้เวลานาน

โดยสรุป สถานภาพโดยรวมของประเทศไทยในขณะนี้เมื่อเทียบกับนานาประเทศดูจะไม่สู้ดี ถ้าจะให้เป็นเกรดก็คงประมาณ C แล้วมีแนวโน้มที่จะค่อย ๆ แย่งเป็นลำดับหากไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งก็น่าเสียดายเหลือเกินเพราะศักยภาพแท้จริงของประเทศไทยนั้นสูงกว่นี้นมาก คงจะต้องถามเราคนไทยด้วยกันเองว่าถึงเวลาหรือยังที่จะต้องทำอะไรสักอย่าง?

ทางออกของประเทศในสหัสวรรษหน้า

ในยุคโลกาภิวัตน์ ไม่ว่าประเทศใดก็คงจะหนีไปไม่พ้นการปรับตัวให้สามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ เพราะระบบเศรษฐกิจและข่าวสารที่ไร้พรมแดนจะบีบบังคับให้แต่ละประเทศต้องพยายามและพัฒนาจุดเด่นของตน และในขณะเดียวกันก็ปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนที่มีอยู่ เพราะฉะนั้นข้อเสนอเพื่อเป็นทางรอดของประเทศไทยสำหรับสหัสวรรษหน้านี้อาจเป็นไปในลักษณะกำปั้นทุบดิน คือปรับปรุงแก้ไขประเด็นที่คิดว่าเป็นปัญหาในภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ตั้งแต่ P1.1 จนถึง P3 นั่นเอง ซึ่งพอเรียบเรียงได้เป็น 5 แนวทางด้วยกัน คือ (1) ปฏิรูปการเมือง (2) ปฏิรูปการศึกษา (3) ปฏิรูประบบราชการ-รัฐวิสาหกิจ (4) ปฏิรูปภาคการผลิต และ (5) ปฏิรูประบบสถาบันการเงิน

การปฏิรูปการเมือง (Political Reform)

แนวทางนี้เป็นการปรับปรุง P1.1 โดยตรงที่เห็นเป็นรูปธรรมแล้วก็คือรัฐธรรมนูญใหม่โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ แม้จะยังไม่ได้บังคับใช้อย่างสมบูรณ์แต่ก็มีผลในเชิงจิตวิทยาค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็เพียงก้าวแรกของการเดินทางไกล ยังจำเป็นต้องมีการออกกฎหมายลูกรองรับหลายฉบับ พร้อมทั้งทำให้ปรัชญาแนวคิดของรัฐธรรมนูญใหม่นี้มีผลเป็นรูปธรรม รวมไปถึงการปรับปรุงแก้ไขต่อไปเป็นระยะ ๆ

สิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องผลักดันต่อไปเพื่อลดอุณหภูมิของระบบการเมืองไทย และเป็นการล้างคำครหาปรัมปราของต่างชาติเกี่ยวกับการเมืองของเรา คือ เรื่องความไม่โปร่งใส การทุจริตคอร์รัปชัน และที่สำคัญที่สุดก็คือความอ่อนแอของโครงสร้างทางการเมืองของรัฐบาลผสมแบบไทย ๆ ที่สามารถจัดสรรผลประโยชน์ให้กับพรรคพวกได้อย่างยอดเยี่ยม แต่กลับไร้สมรรถนะในการดูแลผลประโยชน์ของประเทศไทยโดยรวม

คงถึงเวลาแล้วที่คนไทยอาจต้องถอยมาตั้งหลักและถามตัวเองว่าปัญหาทางการเมืองของไทยนั้นมาจากตัวบุคคลหรือโครงสร้างกันแน่ ถ้าเป็นเพราะโครงสร้างทางการเมืองก็ป่วยการที่จะไปเปลี่ยนตัวบุคคลอย่างที่เราเคยทำมาสามสี่ครั้งแล้วในช่วงไม่ถึงสามปี จากการขับไล่คุณชวนกลางปี 2538 ขับไล่คุณบรรหารกลางปี 2539 และขับไล่พล.อ.ชวลิตปลายปี 2540 เพื่อให้ได้คุณชวนกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรี วนไปเวียนมาเหมือนพายเรือในอ่าง

การเปลี่ยนแกนนำรัฐบาลไปมาคงจะไม่เพียงพอที่จะแก้ไขวิกฤตอย่างที่เป็นอยู่ของประเทศประสบบัญชี เพราะยังไม่ได้แตะต้องรากเหง้าของปัญหาคือโครงสร้างทางการเมืองที่อ่อนแอไร้สมรรถภาพ เพราะฉะนั้น อาจจะต้องคิดหาแนวทางนอกกรอบความ

คิดทางการเมืองแบบเดิม ๆ ตามแนวทางรัฐบาลผสมแบบไทย ๆ เหมือนที่ผ่านมา เช่น อาจจะลองพิจารณาจัดตั้งรัฐบาลเฉพาะกาล (caretaker government) เพื่อให้สามารถบริหารประเทศในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ไประยะหนึ่งอาจจะเป็น 12 ถึง 18 เดือน โดยปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง จนวิกฤตผ่อนคลายลงแล้วจึงจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่

รัฐบาลเฉพาะกาลนี้เป็นรัฐบาลที่รัฐสภาคัดเลือก โดยเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ซึ่งอาจจะกระทำผ่านสมาคมธุรกิจ สมาคมวิชาชีพ และองค์กรภาคประชาชนต่าง ๆ พร้อมทั้งจัดให้มีการสำรวจความคิดเห็น (opinion poll) ของประชาชน รวมไปถึงนักธุรกิจและนักลงทุนทั้งที่เป็นคนไทยและต่างชาติ เกี่ยวกับผู้ที่เขาต้องการเป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงหลัก ๆ ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อนี้เพื่อประกอบการตัดสินใจของรัฐสภา

วิธีการนี้จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมหลายประการ เพราะรัฐบาลเฉพาะกาลจะมีสมรรถนะในการแก้ไขปัญหาสูงกว่ารัฐบาลผสมโดยโครงสร้าง เกิดการยอมรับและสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนต่างชาติรวมถึงนักธุรกิจของไทยเอง และช่วยให้การเลือกตั้งครั้งแรกภายใต้รัฐธรรมนูญใหม่ที่จะมาถึงมีความเป็นกลางมากขึ้น เพราะรัฐบาลเฉพาะกาลที่เป็นผู้ดำเนินการเลือกตั้งนี้ไม่ได้เป็นของพรรคใดพรรคหนึ่ง

การปฏิรูปการศึกษา (Education Reform)

เด็กไทยเรียนหนังสือน้อยมากดังได้กล่าวแล้วข้างต้น และมีเชื่อว่าเราจะด้อยในเชิงปริมาณเท่านั้น ปัญหาในเชิงคุณภาพก็ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน ความสำเร็จในเชิงเศรษฐกิจของไทยได้ก้าวล้ำคุณภาพของระบบการศึกษาไทยหลายช่วงตัว จนในที่สุดระบบเศรษฐกิจก็ล้มครืน เพราะคุณภาพของบุคลากรไม่สามารถรองรับระบบเศรษฐกิจได้อีกต่อไป สิ่งเหล่านี้ได้รับการยืนยันซ้ำแล้วซ้ำเล่า ไม่ว่าจะจากนักวิชาการ สถาบันวิจัย

สื่อมวลชนตลอดจนถึงสถาบันจัดอันดับ เช่น มูตีส เอสแอนด์พี หรือ เวิลด์อีคอนอมิก ฟอรัม แต่ดูเหมือนเราจะปฏิเสธความจริงข้อนี้อยู่เรื่อยมา

อาจถือเป็นโชคของประเทศที่รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการศึกษาเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีการขยายความแนวทางการศึกษาเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงบประมาณ การตีความช่วงเวลา 12 ปีของการศึกษาฟรี การจัดสรรอำนาจการบริหารการศึกษาระหว่างส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น บทบาทของภาครัฐ และบทบาทของภาคเอกชนในการให้บริการการศึกษา เป็นต้น ซึ่งคงจะต้องใช้เวลาในการขบคิด และอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง เพื่อนำมาซึ่งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจังพอที่จะพาประเทศชาติให้พ้นจากหุบเหวของปัญหาได้

แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายที่ผู้บริหารรัฐบาลในปัจจุบันได้จัดการกับการแก้ไขปัญหการศึกษาของชาติอย่างรวบรัด โดยมอบหมายให้กระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้องร่างแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อนำมาขย่ำรวมกันเป็น พรบ.การศึกษาแห่งชาติ ขณะนี้หน่วยราชการ 3 หน่วย คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ได้ส่งร่าง พรบ. ของตนเข้าร่วมประกวด และคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาใช้ร่างของ สกศ. เป็นหลักและใช้ร่างอื่นประกอบในการร่าง พรบ.การศึกษาแห่งชาติ เพื่อนำเข้าสู่รัฐสภาให้ลุล่วงในสมัยประชุมนี้

วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการรวดเร็วและรวบรัด และดูดีในเชิงการเมืองสำหรับพรรคแกนนำของรัฐบาลที่คุม สกศ. อยู่ แต่กลับเป็นความผิดพลาดอย่างใหญ่หลวงแก่ระบบการศึกษาไทยด้วยเหตุผล 6 ประการดังต่อไปนี้

ประการแรก วิธีการปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของผู้บริหารประเทศเกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษา การศึกษาของชาติเป็นเพียงธุระของกระทรวงทบวงกรม และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเท่านั้นหรือ? การศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเหลือเกิน จนไม่สามารถจะนิยามเป็นอย่างอื่นได้ นอกจากเป็น “วาระแห่งชาติ” และเป็นเรื่องของประชาชนคนไทยทุกคน การที่หน่วยราชการที่ร่าง พรบ. ได้มีการดึงเอาประชาชนมาร่วมในลักษณะของการประชาพิจารณ์นั้นไม่พอเพียง หากถือเป็นวาระแห่งชาติแล้ว ประชาชนจะต้องเป็นแกนกลางในการดำเนินการ มิใช่เป็นเพียงตัวประกอบของภาคราชการที่จะไว้ใช้อ้างอิงและชี้้นำตามอรรถาศัย

ประการที่สอง รากเหง้าสำคัญของปัญหาการศึกษาแห่งชาติอาจมาจากสามหน่วยงานที่เป็นผู้ร่าง พรบ. การศึกษานั้นเอง แล้วจะหวังให้ทั้งสามหน่วยงานมาสารภาพต่อประชาชนทั้งประเทศผ่านร่าง พรบ. นั้นหรือ? หรือจะหวังให้ทั้งสามหน่วยงานเสนอให้ยุบตัวเอง หรือยุบรวมกับหน่วยงานอื่นเพื่อแก้ปัญหการศึกษาของชาติ?

ประการที่สาม เมื่อได้ศึกษาร่างของทั้งสามหน่วยงานแล้วจะเห็นได้ว่า “ใครร่างกฎ คนนั้นก็โทษ” ตัวอย่างเช่น ร่างของ สกศ. ก็ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาของชาติ ซึ่งมีอำนาจสูงสุดในเกือบทุกเรื่อง ที่น่าสนใจก็คือ เลขาธิการของคณะกรรมการนี้ก็คือ เลขาธิการ สกศ. นั่นเอง และกรรมการส่วนใหญ่ก็ถูกเลือกเฟ้นหรือเสนอโดย สกศ. อีกสองร่างก็ไม่ต่างกันมากนักในประเด็นนี้

ประการที่สี่ แนวทางการแก้ปัญหาที่เสนอในร่างต่าง ๆ ก็ยังเป็นแนวคิดเดิม ๆ ของราชการ เมื่อเห็นปัญหา ณ จุดใด ก็ตั้งคณะกรรมการแห่งชาติขึ้นมาชุดหนึ่งสำหรับปัญหานั้น และเพื่อให้คณะกรรมการดังกล่าวดำเนินงานได้ ก็จะมีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการขึ้นมาอีกหนึ่งหน่วยงานเพื่อสนับสนุน ในร่างของ สกศ. จะเกิดคณะกรรมการระดับชาติอีกกว่าสิบชุด และสำนักงานคณะกรรมการอีกจำนวนเท่ากัน

ประการที่ห้า ในร่าง พรบ.การศึกษาแห่งชาติ จะมีคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีอำนาจสูงสุดในการสั่งดำเนินการปฏิรูปการศึกษา แต่โดยตรรกะแล้วน่าจะจัดตั้งคณะกรรมการดังกล่าวเพื่อมาร่าง พรบ.การศึกษาแห่งชาติ แทนที่จะร่าง พรบ. ให้เสร็จก่อนแล้วค่อยตั้งคณะกรรมการอย่างที่เสนอ

ประการสุดท้าย หาก พรบ.ดังกล่าวผ่านสภาแล้ว ประชาชนจะมีความรู้สึกเสมือนว่าปัญหาเรื่องการศึกษาของชาติได้รับการเยียวยาแก้ไขแล้ว ความสนใจ ขวนขวายเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็จะลดลงอย่างรวดเร็ว ความสบายใจที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจผิดนี้จะกลับมาหลอกหลอนประเทศชาติอีกยาวนาน

สิ่งที่ต้องการเสนอก็คือ ขอให้เลิกกระบวนการร่าง พรบ. การศึกษาแห่งชาติที่รวดเร็วและรวบรัดที่กำลังดำเนินอยู่ และเสนอให้การปฏิรูปการศึกษาเป็น “วาระแห่งชาติ” พร้อมจัดตั้ง “สภาปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ” เพื่อเข้ามาร่าง พรบ.การศึกษาแห่งชาติแทน

สภาปฏิรูปการศึกษาแห่งชาตินี้จะจัดตั้งในแนวทางการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ หรือ สสร. ที่เคยดำเนินการมาแล้ว โดยให้มีการเสนอรายชื่อบุคคลจากหน่วยราชการ ธุรกิจและองค์กรประชาชนที่เกี่ยวข้องจำนวนหนึ่ง (stakeholder nomination) และให้รัฐสภาถ่วงถ่วงความเหมาะสมในเบื้องต้น (political screening) และหลังจากนั้นให้ทำการเลือกเพิกกันเอง (peer selection) ในขั้นสุดท้ายจนได้สมาชิกดังกล่าว

สภาปฏิรูปการศึกษาแห่งชาตินี้ ควรจะได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากรัฐบาลทั้งในเรื่องงบประมาณและบุคลากร นอกจากนี้รัฐบาลควรแสดงจุดยืนที่ชัดเจนว่าจะไม่เข้าแทรกแซงการตัดสินใจของสภา นอกจากกำหนดช่วงเวลาการทำงาน รวมไปถึงการทำประชาสัมพันธ์ และประชาพิจารณ์ที่เหมาะสมก่อนให้สภาส่งมอบงาน

วิธีการที่เสนอแม้จะใช้เวลาเพิ่มขึ้น แต่น่าจะเป็นกระบวนการที่แก้ปัญหาได้ตรงเป้ากว่า จะเป็นการระดมความสนใจของประชาชน และสร้างสำนึกของความรับผิดชอบของคนไทยทุกคนต่อระบบการศึกษาของชาติ อีกทั้งจะทำให้ได้ข้อสรุปที่ละเอียดรอบคอบและจากมุมมองที่เป็นกลางกว่าวิธีปัจจุบัน ซึ่งจะยังประโยชน์อย่างมากต่อระบบการศึกษาไทย และอนาคตของลูกหลานไทยอย่างแท้จริง

การปฏิรูประบบราชการ-รัฐวิสาหกิจ (Public Sector Reform)

ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น วิฤตที่ประเทศไทยประสบอยู่นี้ แท้จริงแล้วเป็นภาพสะท้อนของความล้มเหลวของภาครัฐเป็นหลัก ภาครัฐนั้นหมายถึง ทั้งภาคการเมืองหรือ P1.1 และ ภาคราชการ-รัฐวิสาหกิจ หรือ P1.2 การปฏิรูประบบการเมืองได้มีการดำเนินการเป็นรูปธรรมพอสมควรแล้ว แต่ดูเหมือนว่ากระแสเรื่องการปฏิรูประบบราชการ-รัฐวิสาหกิจกลับเงียบหายเหมือนคลื่นกระทบฝั่ง และไม่มีพรรคการเมืองใดไม่ว่าจะเป็นพรรคฝ่ายค้านหรือฝ่ายรัฐบาลจะหยิบยกขึ้นมาผลักดันแก้ไขกันอย่างจริงจัง ทั้งที่ถ้ามองย้อนไปแล้วจะเห็นว่าระบบนี้มีส่วนร่วมสังฆกรรมทำร้ายประเทศชาติไม่น้อยกว่าภาคการเมืองเลย

ยิ่งเป็นเรื่องน่าแปลกยิ่งขึ้นหากทราบว่า บุคลากรของระบบราชการ-รัฐวิสาหกิจนี้เป็นกลุ่มคนที่มีคุณภาพสูงสุดของประเทศ อะไรทำให้เราสามารถรวมมันสมองที่ดีที่สุดของประเทศกว่าสองล้านสมอง มาสร้างเป็นระบบ “เข้าขามเย็นขาม” และ “ไม่รู้ร้อนรู้หนาว” ต่อความต้องการของประชาชน เป็นระบบที่มีอำนาจมหาศาลแต่ไร้พลัง และตั้งหน้าตั้งตาดูแลผลประโยชน์ของผู้ที่อยู่ในระบบมากกว่าสาธารณประโยชน์ เหล่านี้คงจะเป็นปริศนาที่ต้องขบคิดกันอีกยาวนาน

อย่างไรก็ตาม ระบบนี้ได้กลายเป็นสัมภาระอันหนักอึ้งของประเทศชาติ และกลายเป็นอุปสรรคต่อระบบเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่น่าเสียดายที่สุดก็คือประเทศไทยได้ทำลายทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของประเทศ โดยการเอาเงินสำรองที่ดีที่สุดมาขังไว้ในระบบที่แย่ที่สุดที่เราได้ประดิษฐ์ขึ้นมา และภายในเวลาอันสมควรระบบนี้ก็จะทำลายความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความกล้าหาญของสมองเหล่านั้นจนหมดสิ้น ลองนึกดูเล่น ๆ ถึงผลกระทบที่อาจมีต่อจีดีพีของประเทศ ถ้าสามารถปลดปล่อยพลังสมองเหล่านี้ให้พ้นจากพันธนาการของระบบราชการ-รัฐวิสาหกิจได้

ณ จุดนี้คงยากที่จะปฏิเสธว่า ถึงเวลาแล้วที่ระบบราชการ-รัฐวิสาหกิจของไทย จำเป็นที่จะต้องได้รับการปฏิรูป ที่ต้องใช้คำว่า “ปฏิรูป” ก็เพราะปัญหาที่ได้สั่งสมมาหลายทศวรรษนั้นหนักหนาสาหัสหนัก ทางออกจากปมปัญหาซึ่งเป็นเงื่อนตายเงื่อนหนึ่งของประเทศชาติคงจะต้องเป็นวิธีทาง “ศัลยกรรม” มากกว่า “อายุรกรรม” เสียแล้ว เหมือนกับที่หลายประเทศได้ใช้การปฏิรูปภาครัฐเป็นหัวหอกในการพลิกฟื้นเศรษฐกิจของประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษในยุคนายกรัฐมนตรี มาร์กาเรต แททเชอร์ ในช่วงต้นทศวรรษ 1980 หรือออสเตรเลียและนิวซีแลนด์หลังจากนั้นไม่นาน รวมถึงการปฏิรูประบบราชการในสหรัฐอเมริกาที่ประธานาธิบดีคลินตันได้มอบหมายให้รองประธานาธิบดี แอล กอร์ เป็นผู้รับผิดชอบ

อย่างไรก็ตาม แทนที่รัฐบาลจะตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหา กลับดูเหมือนไม่ยี่หระต่อผลพวงของปัญหา และยังคงดำเนินการทางการเมืองในลักษณะหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าว แทนที่จะเข้าแก้ปัญหาอย่างจริงจังและตรงไปตรงมา จนทำให้สงสัยถึงสาเหตุของความเกรงอกเกรงใจจนออกนอกหน้าของรัฐบาลที่มีต่อระบบราชการ-รัฐวิสาหกิจ

การดำเนินการของรัฐบาลในเรื่องดังกล่าว มักจะเป็นไปในลักษณะ “บัวไม่ให้
ข้า น้ำไม่ให้ขุ่น” โดยหวังผลทางการเมืองมากกว่าผลงาน จะสังเกตได้จากการแต่งตั้ง
คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ (ปรร.) โดยมีรัฐมนตรีของพรรคแกนนำรัฐบาลเป็น
ผู้ดูแล และมีรองเลขาธิการ กพ. เป็นเลขาธิการ พร้อมทั้งดึงเอาข้าราชการจากกระทรวง
ทบวง กรมต่าง ๆ มาร่วมประชุมกันอย่างสามัคคีกลมเกลียว และหลีกเลี่ยงงานประเภท
“กวนน้ำให้ขุ่น” แม้จะมีความสำคัญต่อประเทศชาติก็ตาม งานส่วนใหญ่จึงเป็นงาน
รายละเอียดหยาบหยาบหรือกว้างขวางจนเหลวเป๋วปฏิบัติไม่ได้ และไม่มีลักษณะของการ
ปฏิรูปให้สอดคล้องกับชื่อของคณะกรรมการแม้แต่น้อย จนดูเหมือนว่าวัตถุประสงค์
หลักของคณะกรรมการคือ เป็นเวทีสำหรับการสร้างเครือข่ายและพันธมิตรระหว่างนัก
การเมืองและข้าราชการระดับสูงมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ

แต่พอมาถึงเรื่องนโยบายสาธารณะที่สำคัญเช่นเรื่องการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ
รัฐบาลกลับไม่เคยเสนอความคิดที่สร้างสรรค์ในเชิงนโยบายสาธารณะถึงเหตุและผลว่า
รัฐวิสาหกิจใดควรแปรรูปและแห่งใดควรคงเป็นของรัฐไว้ หรือแยกแยะวิธีการแปรรูปที่
เหมาะสมสำหรับแต่ละรัฐวิสาหกิจตามลักษณะของธุรกิจและโครงสร้างตลาด แต่
รัฐบาลกลับทำตัวเป็นเด็กดีของไอเอ็มเอฟ โดยเซ็นเอารัฐวิสาหกิจทั้งหมดเข้า พรบ.
ทุนรัฐวิสาหกิจเพื่อเปลี่ยนสถานะให้เป็นบริษัทโดยไม่แยกแยะ เพื่อทำการขายหุ้นให้กับ
พันธมิตรทางธุรกิจ ซึ่งก็หมายเอาว่าจะเป็นต่างชาติเพราะประเทศกำลังต้องการเม็ดเงิน
ตราต่างประเทศ เพื่อเอาไปค้ำจุนความเสียหายของกองทุนฟื้นฟูระบบสถาบันการ
เงินหรือเอฟไอดีเอฟ โดยไม่คำนึงถึงผลเสียในระยะยาวของการขายอำนาจผูกขาดของ
หลายรัฐวิสาหกิจให้กับต่างชาติ ทั้งที่ยังไม่มีโครงสร้างหรือระบบในการคุ้มครองผู้
บริโภคจากอำนาจผูกขาดของกิจการดังกล่าว

เมื่อการกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจโดยกองรัฐวิสาหกิจสังกัดกรมบัญชีกลางมี
ปัญหา และถูกวิพากษ์อย่างหนักหน่วงจากภาครัฐวิสาหกิจและประชาชน หรือแม้แต่
ระบบราชการด้วยกันเอง แทนที่จะวิเคราะห์ให้ถ่องแท้ถึงรากเหง้าของปัญหา กลับปรับ

ฐานะของกองให้สูงขึ้นเป็นสำนัก โดยหัวหน้าหน่วยงานจะกินตำแหน่งซี 9 แทนที่จะเป็นซี 8 และเมื่อถูกวิจารณ์หนักขึ้นไปอีก รัฐบาลปัจจุบันก็มีดำริจะขยับฐานะของสำนักดังกล่าวให้เป็นกรมและมีอธิบดีซี 10 เป็นหัวหน้าหน่วยงาน โดยให้เหตุผลว่าเป็นการเพิ่ม “ศักดิ์ศรี” ให้กับหน่วยงาน เพื่อจะสามารถติดต่อประสานกับหน่วยงานอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น วิธีคิดเช่นนี้เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อประชาชนผู้เสียภาษีอากรแล้วหรือ? แล้วประชาชนหรือข้าราชการกันแน่ที่ได้รับประโยชน์จากแนวคิดเช่นนี้?

ถ้าจะวิพากษ์วิจารณ์ถึงเนื้อหาสาระและแนวคิดของรัฐบาลในเชิงนโยบายสาธารณะต่อไปแล้ว ก็สามารถสาธยายได้อีกยาวยืด แต่จะขอยุติเพียงแค่นี้ก่อน เพื่อจะใช้เนื้อที่ส่วนที่เหลือเสนอแนะกระบวนการที่น่าจะเป็นประโยชน์กว่าวิธีการปัจจุบันในการจัดการกับปัญหานี้

คงจะปฏิเสธได้ยากว่า การปฏิรูประบบราชการ-รัฐวิสาหกิจนั้นจะมีผลกระทบอย่างมหาศาลและกว้างไกลต่อทุกหน่วยของสังคมอย่างลึกซึ้ง จึงสมควรที่จะถ่วงงานนี้เป็น “วาระแห่งชาติ” อีกรายหนึ่ง เมื่อเป็นดังนั้นแล้ว แทนที่จะให้เป็นเพียงธุระของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องมาเสนอแนวทางแก้ไขในลักษณะ “ลูบหน้าปะจมูก” อย่างในปัจจุบัน ก็ควรที่จะจัดตั้ง “สภาปฏิรูประบบราชการ-รัฐวิสาหกิจ” ขึ้นมา และให้อำนาจในการยกร่างแนวทางในการปฏิรูปอย่างไม่ต้องเกรงหน้าอินทร์หน้าพรหมเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก แนวทางการจัดตั้งสภาปฏิรูประบบราชการ-รัฐวิสาหกิจก็จะคล้ายคลึงกับการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ หรือ สสร. ดังได้กล่าวแล้วภายใต้หัวข้อ “การปฏิรูปการศึกษา”

การปฏิรูปภาคการผลิต (Real Sector Reform)

มีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่จะต้องปรับปรุงภาคธุรกิจหรือ P3 เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว และการแข่งขันในตลาดโลกที่รุนแรง ที่ผ่านมามีการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยเป็นไปในลักษณะตามยถากรรมไม่เคยได้มีการกำหนดทิศทางว่าจุดเด่นของประเทศอยู่ในอุตสาหกรรมประเภทใด คงจะต้องมีการวางกลยุทธ์ของชาติในด้านอุตสาหกรรม และเลือกเฉพาะอุตสาหกรรมบางประเภทที่เราได้เปรียบ เช่น อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป อุตสาหกรรมรถยนต์ เป็นต้น เพื่อจะได้พัฒนากันอย่างเต็มที่ในทิศทางที่จะช่วยให้เราสามารถยืนผงาดอยู่ในตลาดโลกในธุรกิจเหล่านั้นได้

นอกจากนั้น แนวทางที่น่าสนใจมากอีกแนวทางหนึ่งก็คือ การสนับสนุนพัฒนาธุรกิจขนาดย่อมและกลาง (small and medium sized enterprises, SMEs) ทั้งเพื่อเป็นพื้นฐานสนับสนุนธุรกิจขนาดใหญ่ และเป็นธุรกิจที่ยืนอยู่ได้เอง (stand-alone SMEs) เพราะธุรกิจขนาดย่อม/กลางนี้แหละที่เป็นพื้นฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจที่มั่นคงยั่งยืน และเป็นแหล่งจ้างงานที่มหาศาลยิ่งกว่าธุรกิจขนาดยักษ์เสียอีก ได้มีการพูดถึงแนวทางดังกล่าวนี้มากมายในวงวิชาการ แต่การผลักดันให้เป็นรูปธรรมนั้นยังมองเห็นไม่ชัดในขณะนี้ สิ่งที่ขาดอยู่มากในเรื่องนี้ก็คือความมุ่งมั่นทางการเมือง (political will) เพราะการผลักดันแนวคิดเช่นนี้จะต้องลงทุนลงแรงทั้งด้านการเงินและการเมืองเป็นอย่างมาก เนื่องจากโครงสร้างเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันจะเอื้อประโยชน์แก่ธุรกิจขนาดใหญ่เป็นหลัก

ในทำนองเดียวกัน น่าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนความสำคัญและความสัมพันธ์ของภาคธุรกิจ (P2) และภาคประชาชน (P3) ในระบบเศรษฐกิจของประเทศ เท่าที่ผ่านมามีเราได้ให้ความสำคัญกับธุรกิจขนาดใหญ่ที่มักโยงใยกับธุรกิจโลกอย่างแน่นแฟ้น ซึ่งจะขอเรียกธุรกิจประเภทนี้ว่าธุรกิจโลกในภาคสากล (global sector) เช่น ธุรกิจทางการ

เงิน ธุรกิจโทรคมนาคม ธุรกิจส่งออกและนำเข้า แต่ได้ละเลยธุรกิจขนาดกลางและเล็กของ P3 ซึ่งจะขอเรียกรวม ๆ ว่า ภาคพื้นเมือง (local sector) ซึ่งดูแลและจ้างงานคนส่วนใหญ่ของประเทศกว่า 50 ล้านคน ส่วนภาคสาธาณชนนั้นคงเกี่ยวข้องกับคนไทยไม่ถึง 10 ล้านคนในเขตกรุงเทพมหานคร จังหวัดข้างเคียงและหัวเมืองใหญ่

ภาคสาธาณชนนี้เป็นธุรกิจที่ทรงพลังแต่อ่อนไหวและเปราะบาง ส่วนภาคพื้นเมืองเป็นธุรกิจในแนวทาง “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แม้ว่าจะเป็ธุรกิจที่เชื่องช้า อู้ยอ้าย แต่ทว่ามั่นคง อีกทั้งยังสามารถเป็นหลังพิงให้กับภาคสาธาณชนได้ในยามชวนเซ หากแต่เราไม่ได้เหลียวแลธุรกิจภาคพื้นเมืองนี้ในช่วงสองสามทศวรรษที่ผ่านมาอย่างพอเพียง จึงทำให้วิกฤตการณ์ในครั้งนี้รุนแรงไปทั้งประเทศ ทั้งที่วิกฤตนี้เป็นปัญหาของภาคสาธาณชนเท่านั้น

การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (Financial Sector Reform)

วิกฤตสถาบันการเงินของไทยกำลังเป็นเงื่อนตายทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และดูยังไม่มียี่แ้วว่าจะคลี่คลาย แม้มาตรการของรัฐบาลเมื่อวันที่ 14 สิงหาคมที่ผ่านมาดูจะมีผลไปทางบวกก็ตาม แต่ทว่าก็คงจะไม่มากพอที่จะพลิกสถานการณ์ได้ นักลงทุนต่างชาติก็ยังคงตอบสนองในลักษณะ “รอดูไปก่อน”

ที่ผ่านมารัฐบาลได้พยายามสนับสนุนให้สถาบันการเงินของไทยพูดคุยเจรจากับนักลงทุนและสถาบันการเงินต่างชาติ เพื่อดึงเขาเข้ามาร่วมลงทุนและแก้ปัญหาต่างๆ ให้ แต่ทว่า การเจรจาดังกล่าวประสบความสำเร็จในวงจำกัดมาก ทั้งใช้เวลาเนิ่นนานและล้มเหลวเป็นส่วนใหญ่ ในส่วนที่ตกลงกันได้ นั้น สถาบันการเงินของไทยก็ตกเป็นเบี้ยล่างอย่างน่าเสียดาย

สถาบันการเงินของไทยอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบในการเจรจาดังกล่าว เพราะอำนาจต่อรองที่ด้อยกว่ามาก อีกทั้งยังถูกกดดันโดยกฎเกณฑ์ของทางการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการสำรองเพื่อหนี้ด้วยคุณภาพซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และเงื่อนไขในการเพิ่มทุน หากปล่อยให้สถานการณ์เป็นเช่นนี้ต่อไป เชื่อว่าภายใน 12 ถึง 18 เดือน สถาบันการเงินของไทยคงจะถูกขายทอดให้ต่างชาติไปหมดสิ้น และในราคาที่น่าใจหาย อย่างที่เคยเกิดขึ้นแล้วในประเทศอื่น นอกจากนั้นกองทุนฟื้นฟูระบบสถาบันการเงินก็จะขาดทุนหลายหลายแสนล้าน และจะกลายเป็นภาระมหาศาลของประเทศชาติและประชาชนต่อไป

หากต้องการพลิกผันสถานการณ์ดังกล่าว เราจำเป็นต้องเปลี่ยนกระบวนการเจรจาต่อรอง เพื่อพลิกโจทย์และเปลี่ยนสมการอำนาจต่อรองให้กลับมาเป็นของเรา รัฐบาลจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในการเปลี่ยนวิธีการต่อรอง โดยเปลี่ยนจากนั่งสังเกตการณ์ให้ต่างคนต่างเจรจากับต่างชาติอย่างเสรี เข้ามาเป็นเจ้ามือจัดการเรื่องดังกล่าวเสียเอง ซึ่งสามารถทำได้ตามวิธีการขั้นตอน ดังต่อไปนี้

(1) รวบรวมอาคารพาณิชย์กว่าสิบแห่ง และบริษัทเงินทุนอีกกว่ายี่สิบแห่งที่ยังเหลืออยู่ มาจัดเป็นสถาบันการเงินหลักประมาณ 12 แห่ง วิธีที่สะดวกก็คงจะเป็นการรวมบริษัทเงินทุนต่าง ๆ เข้าสู่อาคารพาณิชย์แกนโดยลดทุนก่อนนำมารวม ในการลดทุนนี้คงจะมีข้อโต้แย้งในเรื่องการตีราคาทรัพย์สินและหนี้ด้วยคุณภาพ แต่สามารถแก้ไขได้โดยให้ธนาคารแกนตีราคาขั้นต่ำสุดให้ก่อนเพื่อความปลอดภัย และออกไปสำคัญแสดงสิทธิ์ซึ่งในที่นี้จะขอเรียกว่าซูเปอร์วอแรนท์ (superwarrants) ไว้ให้ก่อน ซึ่งหากปรากฏภายหลังว่าทรัพย์สินหรือหนี้ด้วยคุณภาพของบริษัทเงินทุนมีค่าจริงสูงกว่าที่เคยตีราคาไว้ ก็สามารถเอาซูเปอร์วอแรนท์มาแลกเอาส่วนต่างนั้นคืนได้ จะในรูปแบบของเงินสดหรือหุ้นก็ตามแต่จะตกลงกัน

(2) นำสถาบันการเงินทั้ง 12 แห่งดังกล่าวมาจัดเป็น 4 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีประมาณ 3 สถาบันการเงิน กลุ่มแรกเป็นกลุ่มสำหรับหาพันธมิตรทางธุรกิจ (strategic partner) จากสหรัฐอเมริกาและแคนาดา กลุ่มที่สองสำหรับยุโรป กลุ่มที่สามสำหรับเอเชียและออสเตรเลีย ส่วนกลุ่มที่สี่นั้น คือ สถาบันการเงินที่สามารถเพิ่มทุนด้วยตนเองได้ โดยรัฐบาลไม่ต้องเข้าไปแทรกแซง

ในการหาพันธมิตรทางธุรกิจนั้น เราไม่ควรคำนึงถึงฐานะการเงินเพียงอย่างเดียว พันธมิตรที่ดีน่าจะเป็นสถาบันการเงินที่มีชื่อเสียง ประสบการณ์ ระบบข้อมูล ระบบเครือข่าย การบริหาร และการตลาดที่ดี เพื่อนำมาเกื้อกูลสถาบันการเงินหลักทั้ง 12 แห่งนั้น

เราอาจเสนอให้พันธมิตรทางธุรกิจเข้ามาถือหุ้นระหว่าง 35-49% เพื่อให้เขามีส่วนได้ส่วนเสียที่มากพอ ขณะเดียวกันหุ้นส่วนใหญ่ก็จะยังอยู่ในมือของผู้ถือหุ้นเดิม และกองทุนฟื้นฟูรวมกัน เพื่อที่คนไทยยังสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและร่วมบริหารอยู่

(3) จัดแถลงข่าวหรือประชุมนานาชาติ โดยเชิญนักลงทุน สื่อมวลชนต่างชาติ และสถาบันการเงินต่างชาติที่มีความสนใจเข้ามาเป็นพันธมิตรทางธุรกิจ เพื่อชี้แจงให้ข้อมูลเบื้องต้น และแสดงความเต็มใจของฝ่ายสถาบันการเงินไทยที่จะให้ความร่วมมือ หากสามารถจัดการประชุมแถลงข่าวดังกล่าวให้ครึกโครมไปทั่วโลก จุดนี้ก็จะกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการพลิกผันสถานการณ์การเงินของประเทศได้

(4) คัดเลือกผู้มีสิทธิ์เข้าร่วมประมูลขั้นสุดท้าย (shortlisting) จากสถาบันการเงินที่แสดงความสนใจมาอีก 5-6 รายในแต่ละกลุ่ม เพื่อบริษัทให้เข้าทำการศึกษาข้อมูลโดยละเอียด (due diligence) ก่อนที่จะทำการเสนอเงื่อนไขและราคาประมูลขั้นสุดท้าย (final proposal) เพื่อทำการคัดเลือกตามแนวทางในขั้นที่ 2 ต่อไป

(5) สถาบันการเงินที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นพันธมิตรทางธุรกิจก็จะเข้ามาร่วมบริหาร โดยวัตถุประสงค์เบื้องต้นก็คือ ปรับปรุงระบบการบริหาร และระบบการปล่อยสินเชื่อ พร้อมทั้งแก้ไขหนี้ด้อยคุณภาพเดิมให้เสร็จสิ้นภายใน 3 ปี หนึ่ง หนี้ด้อยคุณภาพเหล่านี้ได้ถูกตีราคาขั้นต่ำสุดไว้แล้วเมื่อรับเข้ามา จึงไม่เป็นภาระเพิ่มเติมแก่สถาบันการเงินอีก

(6) เมื่อพ้นระยะเวลา 3 ปี และสถานการณ์ของสถาบันการเงินได้รับการแก้ไขพอสมควรแล้ว กองทุนฟื้นฟูก็สามารถทยอยขายหุ้นของตนออกเพื่อทำกำไร โดยสามารถขายบางส่วนให้กับพันธมิตรทางธุรกิจ เพื่อเป็นการปูนบำเหน็จสำหรับความพยายามในการฟื้นฟูสถาบันการเงิน อาจขายบางส่วนให้ผู้ถือหุ้นเดิมเพื่อลดความขัดแย้ง และควรขายส่วนใหญ่ในราคาต่ำกว่าตลาดให้กับประชาชน เพื่อทำให้เกิดสถาบันการเงินของประชาชนโดยสมบูรณ์ ซึ่งอาจทำได้โดยใช้บัญชีรายชื่อผู้เสียหายอากรของกรมสรรพากรในการพิมพ์ใบจองหุ้นเลยก็ได้

นอกเหนือจากขั้นตอนทั้ง 6 ที่ได้เสนอข้างต้นแล้ว รัฐบาลอาจมีมาตรการเพิ่มเติมได้อีกในอนาคตเพื่อสร้างความโปร่งใส ความแข็งแกร่ง ประสิทธิภาพ และความคล่องตัวให้กับระบบสถาบันการเงินได้อีก เช่น

(ก) แยกสถาบันการเงินและภาคอุตสาหกรรมออกจากกันอย่างชัดเจน โดยไม่อนุญาตให้ธุรกิจหรือกลุ่มธุรกิจภาคอุตสาหกรรมเข้ามาถือกรรมสิทธิ์ในสถาบันการเงิน เพราะทำให้ลำบากในการควบคุม มิให้เงินฝากของประชาชนถูกนำไปใช้ดำเนินโครงการธุรกิจของกลุ่มธุรกิจที่ถือครองสถาบันการเงินอยู่

(ข) ขยายบริการของสถาบันการเงินหลักให้ครอบคลุมธุรกรรมการเงินอื่น ด้วย เช่น ธุรกิจจัดการกองทุนรวม ธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจประกันภัย ธุรกิจประกันชีวิต ธุรกิจลิสซิ่ง ทั้งนี้เพื่อขยายความสามารถในการหารายได้ให้กับสถาบันการเงิน ในขณะที่เดียวกันทำให้ผู้บริโภคสามารถได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว และครบถ้วน ณ จุดเดียว (one stop service)

โดยสรุปแล้ว วิธีการที่นำเสนอข้างต้นน่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการเงินหรือผู้ลงทุน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือต่างชาติ ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง เป็นการเพิ่มอำนาจในการต่อรองให้กับสถาบันการเงินของไทย ทำให้เราสามารถขายหุ้นของสถาบันการเงินได้ในราคาที่ดีขึ้นมาก น่าจะได้เม็ดเงินจำนวนมากกว่า โดยขายกรรมสิทธิ์ออกไปในส่วนที่น้อยกว่า

ประการที่สอง กองทุนฟื้นฟูสามารถทำอะไรได้หลายแสนล้านบาท หรืออาจถึงล้านล้านบาทในช่วงเวลาเพียง 3-5 ปี แทนที่จะต้องขาดทุนหลายหลายแสนล้านบาทเช่นในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นการหลีกเลี่ยงภาวะมหาดพิภพที่ประชาชนและระบบเศรษฐกิจจะต้องแบกรับ นอกจากนั้น หนี้ด้อยคุณภาพไม่ต้องถูกแยกขายในทันที แต่จะได้รับการดูแลแก้ไขในเวลา 3 ปี จะทำให้ลดผลขาดทุนจากหนี้ด้อยคุณภาพเหล่านี้

ประการที่สาม การจัดสถาบันการเงินเป็น 4 กลุ่ม และกระจายการหาพันธมิตรทางธุรกิจจากต่างชาติ ทำให้หลีกเลี่ยงการที่ระบบการเงินของไทยจะถูกครอบงำโดยชาติใดชาติหนึ่ง นอกจากนั้นพันธมิตรทางธุรกิจต่างชาติ จะถือครองกรรมสิทธิ์ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งเท่านั้น

ประการที่สี่ กระบวนการประมวลที่เสนอจะรวบรัดและโปร่งใสมากกว่าการเจรจาที่
ลระราย การลดทุนโดยดีราคาทรัพย์สินขั้นต่ำสุดและออกไปสำคัญแสดงสิทธิ์
(superwarrants) พร้อมทั้งเปิดประมวลที่เดียวทำให้สามารถจัดการได้อย่างรวดเร็ว นอก
จากนั้น ความโปร่งใสของกระบวนการจะมีผลอย่างมากต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนที่
มีต่อประเทศไทย ซึ่งจะมีผลในการสกัดเม็ดเงินที่ไหลออกและเร่งเม็ดเงินต่างชาติให้
ไหลเข้า หากสามารถทำให้กระบวนการชัดเจนและโปร่งใสได้จริงแล้ว จะส่งผลในเชิง
จิตวิทยาอย่างเต็มที่ก่อนที่เม็ดเงินจริงจะเข้าประเทศด้วยซ้ำไป

ประการสุดท้าย จะทำให้สถาบันการเงินมีความมั่นคงขึ้น เมื่อแยกสถาบัน
การเงินและธุรกิจนอกภาคการเงินออกจากกันอย่างเด็ดขาดแล้ว อีกทั้งสามารถให้
บริการแก่ประชาชนอย่างครบถ้วนและหลากหลาย และทำให้เกิดสถาบันการเงินของ
ประชาชนอย่างแท้จริง แทนที่จะถูกรอบงำโดยกลุ่มธุรกิจเพียงไม่กี่กลุ่มอย่างที่ผ่านมา

สรุป

โดยสรุปแล้ว อยากจะให้คนไทยมองวิกฤตที่เกิดขึ้นในขณะนี้ในแง่ดีบ้าง
ว่าอย่างน้อยได้ช่วยเปิดเผยให้เราเห็นความอ่อนแอพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจและ
สังคมไทย อย่างที่เราจะปิดหูปิดตาไม่ยอมรับไม่ได้อีกต่อไป ถ้าเราสามารถใช้วิกฤตนี้
สร้างสำนึกในชาติโดยไม่ตื่นตระหนก และทำการปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนของเศรษฐกิจ
และสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาอย่างมีสติแล้ว วิกฤตนี้ก็อาจเป็นเสมือนไฟไหม้
สลัม ที่แม้จะสร้างความเจ็บปวดทรมาน แต่ก็ได้เผาผลาญเอาปัญหาที่หมักหมมมาช้านาน
ไปพร้อมกับมัน พร้อมทั้งเปิดหน้าต่างอย่างเฉียบพลัน เพื่อรอรับการสร้างชุมชน
ใหม่ที่ดีกว่าเก่าในวันข้างหน้า

สถาบันนโยบายศึกษา

Institute of Public Policy Studies (IPPS)

.....

สถาบันนโยบายศึกษาเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ไม่ได้มุ่งหวังผลกำไรและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด โดยดำเนินกิจกรรมในการศึกษาวิจัยเชิงนโยบาย การสนับสนุนนโยบายสาธารณะที่สำคัญๆ และการให้ความรู้ทางการเมือง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยแบบเสรีและมีส่วนร่วม และพัฒนาระบบรัฐสภาในประเทศไทย

สถาบันนโยบายศึกษา ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2528 โดยได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิคอนราด อเดนาว์ (Konrad Adenauer Foundation) แห่งสาธารณรัฐเยอรมัน ทั้งนี้กิจกรรมต่างๆ อยู่ภายใต้การดำเนินงานของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในหลายๆ สมาคมทางด้านวิชาการที่เก่าแก่และใหญ่ที่สุดในประเทศ จนกระทั่งปี 2532 จึงแยกตัวออกมาดำเนินงานอย่างเป็นอิสระ และได้รับความเชื่อถือจากสาธารณชนในฐานะที่เป็นคลังสมอง (Think-Tank) ที่มีส่วนชี้นำการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญๆ ของประเทศในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา เช่น การริเริ่มศึกษาเรื่อง พรบ. ข้อมูลข่าวสาร ผู้ตรวจการรัฐสภา การทำประชาพิจารณ์ (การไต่สวนสาธารณะ) การจัดทำแผนพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติ และการปฏิรูปการเมือง เป็นต้น

.....

แนวทางการดำเนินงาน

สถาบันนโยบายศึกษาเป็นองค์กรเล็กๆ ที่มีแนวทางการดำเนินงานที่เน้นการสร้างความร่วมมือแบบเครือข่ายกับนักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาชนในระดับต่างๆ

จุดยืนของสถาบันนโยบายศึกษา คือ การค้นหาและนำเสนอทาง
เลือกเชิงนโยบาย การสร้างโอกาสให้มีการนำเสนอข้อคิดที่แตกต่าง และ
แสวงหาจุดร่วมระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในสังคม ทั้งนี้โดยยึดถือข้อมูล
และเหตุผลเป็นสำคัญ

.....

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อนำเสนอประเด็นปัญหาสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในสังคมประชาธิปไตย และสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในประเด็นปัญหาเหล่านี้ เพื่อเผยแพร่แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและเสนอทางเลือกในเชิงนโยบาย
2. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านนโยบาย และให้ความร่วมมือกันระหว่างนักวิชาการ สมาชิกรัฐสภา สมาชิกสถาบันตัวแทนต่างๆ (อาทิ สภาจังหวัด หอการค้า) ข้าราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชนและสาธารณชนทั่วไป
3. เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสถาบันตัวแทนประชาชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกระบวนการกำหนดนโยบายในทุกๆ ระดับ
4. เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมนโยบายสาธารณะ และสนับสนุนการศึกษาทางการเมืองในเรื่องนิติบัญญัติและการบริหาร ตลอดจนแง่มุมอื่นๆ ของสังคมประชาธิปไตย
5. เพื่อส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความชำนาญ ในกิจการนิติบัญญัติและการบริหาร ระหว่างภาครัฐบาล เอกชน และประชาชนในประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ

กิจกรรม

สัมมนาและฝึกอบรม

เพื่อเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น ถกเถียง แลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มตัวแทนต่างๆ ของสังคม และประชาชนส่วนต่างๆ ต่อประเด็นนโยบายสาธารณะที่สำคัญๆ ของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม อีกทั้งยังเป็นแหล่งในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สำคัญจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อประชาชน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันรัฐสภา และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ของสังคม

ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะทำหน้าที่ในการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่มีมากขึ้น การจัดสัมมนาของสถาบันฯ เป็นการเปิดกว้างแก่สาธารณชน และไม่เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

วิจัย

สถาบันนโยบายศึกษา เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้ศึกษาวิจัยเชิงนโยบาย เพื่อนำเสนอต่อสาธารณะ ผลงานสำคัญๆ ที่ผ่านมา อาทิเช่น การกระจายอำนาจปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิรูปการเมือง พบ. ข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ ซึ่งผลของงานวิจัยดังกล่าว ได้มีส่วนสำคัญยิ่งในการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางการเมืองของประเทศ

สิ่งพิมพ์

สถาบันนโยบายศึกษา ได้ทำจดหมายข่าวรายเดือนเพื่อแสดงถึงความพยายามของสถาบันที่จะดำเนินกิจกรรมให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจาก “ผู้แทนราษฎร” ในปี 2529 เป็น “จดหมายข่าวปฏิรูปการเมือง ในต้นปี 2533 ปัจจุบันคือจดหมายข่าวปฏิรูปการเมือง-การกระจายอำนาจ” ทั้งนี้โดยมีสาระที่เกี่ยวกับการเมือง

การเปลี่ยนแปลงการบริหารและกฎหมาย ในการจัดประกายรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ การกระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่น

หนังสือ เอกสารนโยบาย เอกสารข้อมูล เอกสารวิจัย เอกสารสัมมนา ได้จัดทำเป็นสิ่งตีพิมพ์ตามโอกาสที่เหมาะสมและสถานการณ์ทางการเมือง ซึ่งเป็นที่สนใจตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบายของรัฐ นักการเมืองและนักวิชาการถึงนักเรียนมัธยมและสาธารณชนทั่วไป

สิ่งพิมพ์เหล่านี้ได้ถูกแจกให้กับสมาชิกรัฐสภา พรรคการเมือง หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มองค์กรประชาสังคม โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น

สื่อการศึกษา

รายการของสถาบันนโยบายศึกษาได้ผ่านทางวิทยุ ซึ่งกระจายเสียงตามเกณฑ์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นการเชื่อมต่อที่สำคัญของสถาบันนโยบายศึกษาถึงสาธารณชนส่วนใหญ่ หลายครั้งที่เทปรายการได้ถูกใช้เช่นเดียวกับวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนในโรงเรียนต่างจังหวัด

ธนาคารเสียง (Voice Bank) ได้รวบรวมคำจำกัดความประกอบเทปเป็นห้องสมุดเสียงที่ใหญ่ที่สุดอันหนึ่งเรื่องนโยบายสาธารณะของประเทศ

รายการวิทยุทัศน์ สถาบันนโยบายศึกษาได้ผลิตเป็นชุดวิดีโอเทปเกี่ยวกับระบบรัฐสภาและกิจกรรม ประวัติการเมืองไทย ประเด็นนโยบายสาธารณะและคล้ายคลึงกัน วิทยุทัศน์เหล่านี้สามารถยืมได้เพื่อจุดมุ่งหมายทางการศึกษา

ปฏิทินประวัติศาสตร์และเหตุการณ์การเมือง และเกมการเมือง เช่น เกมวงเวียนประชาธิปไตย ไฟการเมือง ได้แสดงถึงความพยายามของสถาบันนโยบายศึกษาที่จะสร้างสรรค์มิติใหม่ในการให้ความรู้ทางการเมือง เพื่อให้ถึงสาธารณชนอย่างกว้างขวาง วัสดุเหล่านี้ถูกแจกให้กับโรงเรียนท้องถิ่นทั่วประเทศ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

Home Page สถาบันนโยบายศึกษา ได้เตรียมไว้อีกหนึ่งในการ
เชื่อมด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างสถาบันและสาธารณะ Home Page
ได้สรุปสาระสำคัญของการดำเนินงานและกิจกรรมโครงการ เช่นเดียวกับ
ข้อมูลปฏิรูปการเมืองและการกระจายอำนาจที่ทันสมัย

โครงการ

สถาบันนโยบายศึกษาดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ดังนี้

- สัมมนาและฝึกอบรม
- วิจัย
- สิ่งพิมพ์ (จดหมายข่าว เอกสารสัมมนา เอกสารวิจัย เอกสาร
นโยบาย เอกสารข้อมูล และหนังสือ)
- สื่อความรู้ทางการเมือง (รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ วิทยุทัศน์
ปฏิทิน แผนที่ เกมการเมือง)

.....

พบกับรายการ “โครงการศึกษานโยบายสาธารณะทางวิทยุ” ดำเนิน
รายการ โดย ศ.ดร.สมศักดิ์ ชูโต และคุณคู่ย์ ณ บางน้อย ทุกวันเสาร์ เวลา
17.00-18.00 น. ทางสถานีวิทยุ ททท.เอ.เอ็ม. 1494

.....

สถาบันนโยบายศึกษาประสงค์ที่จะเผยแพร่วิทยุทัศน์ รายการ
โทรทัศน์ชุด “สู่สังคมประชาธิปไตย” และ “สังคมสัมพันธ์” ซึ่งออกอากาศ
ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง 11 ในระหว่างปี พ.ศ. 2535-2537 แก่ผู้สนใจ
ใจเพื่อเป็นสื่อเสริมการเรียนการสอน และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ
ในปัญหาสาธารณะต่าง ๆ

.....

จดหมายข่าวรายเดือน “ปฏิรูปการเมือง-กระจายอำนาจ” นำเสนอ
สาระข้อมูล และบทวิเคราะห์ทางการเมือง และนโยบายสาธารณะ เป็น
อภินันทนาการแก่สมาชิกของสถาบันฯ และสถาบันการศึกษาที่สนใจ

.....

สนใจสมัครเป็นสมาชิกเพื่อรับจดหมายข่าว และส่วนลดราคาสิ่ง
พิมพ์และสื่อต่าง ๆ ของสถาบันนโยบายศึกษา (IPPS) ได้ที่ 99/146 ซอย
หมู่บ้านงามวงศ์วาน ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ
10900 โทร. 9411832-3 โทรสาร 9411834 (ค่าสมาชิก 100 บาท ต่อปี)

.....

สิ่งพิมพ์สถาบันนโยบายศึกษา

อุตสาหกรรมต่างจังหวัด (2536) โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์	60 บาท
การไต่สวนสาธารณะ : มาตรการยุติข้อขัดแย้ง ในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2536) (พร้อมสรุปสัมมนาท้ายเล่ม) แก้วสรร อติโพธิ	50 บาท
มติสำคัญของคณะรัฐมนตรีว่าด้วยเศรษฐกิจ ยุครัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (2536) รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์	600 บาท
โครงการพัฒนาจังหวัด (2536) ตระกูล มีชัย	80 บาท
ร่างพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.(2536) เชียรชัย ณ นคร	80 บาท
วัฒนธรรมกับการสร้างสังคมการเมืองประชาธิปไตย (2537) ชัยอนันต์ สมุทวณิช	15 บาท
โครงสร้างและกลไกทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ (พิมพ์ครั้งที่ 2 2537) อมร จันทรมบูรณ์	60 บาท
คอนสติติวชันแนลลิสม์ (Constitutionalism) ทางออกของ ประเทศไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2 2537) อมร จันทรมบูรณ์	60 บาท
ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อการปฏิรูปทางการเมือง ตามแนวทางคอนสติติวชันแนลลิสม์ (2537) อมร จันทรมบูรณ์	40 บาท

สยามสู่ศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 2 2537) ชัยอนันต์ สมุทวณิช	50 บาท
บริษัท การบินไทย จำกัด (2537) บัณฑิต จันทร์โรจนกิจ	120 บาท
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (2537) บัณฑิต จันทร์โรจนกิจ กัลยา อุดมวิทิต วิมลรัตน์ สุขเจริญ	80 บาท
โครงการทางด่วนพิเศษขั้นที่สอง (2537) วิมลรัตน์ สุขเจริญ	50 บาท
งบประมาณจังหวัด (2537) ชัยอนันต์ สมุทวณิช	60 บาท
สภาตำบล (2537) ตระกูล มีชัย	150 บาท
นโยบายพรรคการเมืองไทยในการเลือกตั้ง 2538 (2538) กীরติพงศ์ แนวมาลี ณัฐทยา ขวัญรักษ์ ประจักษ์ ก้องกีรติ วิน พรหมแพทย์	20 บาท
กระบวนทัศน์ใหม่ในการศึกษารัฐและสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 2 2538) ชัยอนันต์ สมุทวณิช	40 บาท
การปฏิรูปทางการเมือง (2538) ชัยอนันต์ สมุทวณิช	20 บาท
การกระจายอำนาจ (2538) ตระกูล มีชัย	100 บาท
Policies of Thai Political Parties in the 1995 General Election (1995) Kiratipong Naewmalee, Nattaya Kuanrak, Prachak Kongkirati, Win Phromphaet (Translated and edited by Santhad Atthaseree, David Peters, Parichart Chotiya)	50 บาท

เปรียบเทียบนโยบาย 4 รัฐบาล (พิมพ์ครั้งที่ 2 2541) ปาริชาติ ศิวะรักษ์	60 บาท
กรอบนโยบายแม่บทของพรรคการเมืองไทยยุคใหม่ (2541) เชาวนะ ไตรมาศ	50 บาท
100 ปี แห่งการปฏิรูประบอบราชการ วิวัฒนาการของอำนาจรัฐ และอำนาจการเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 3 2541) ชัยอนันต์ สมุทวณิช	180 บาท
กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส : ข้อคิดเพื่อการปรับปรุง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญไทย (2541) นันทวัฒน์ บรมานันท์	160 บาท
บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญกับการปฏิรูปการเมือง (2541) นันทวัฒน์ บรมานันท์	60 บาท
ปฏิรูปประเทศไทย...จากวิกฤตสู่สหัสวรรษใหม่ (2541) วุฒิพงษ์ เปรียบจริยวัฒน์	20 บาท

สื่อความรู้ทางการเมืองของสถาบันนโยบายศึกษา

วงเวียนประชาธิปไตย	80 บาท
แผนที่เส้นทางประชาชน-ถนนประชาธิปไตย	25 บาท
Road of Democracy Map	40 บาท
ไฟการเมือง	100 บาท
เกมการเมือง (Political Monopoly)	200 บาท

สนใจกรุณาติดต่อ สถาบันนโยบายศึกษา : 99/146 ซอยหมู่บ้านงามวงศ์วาน
ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 941-1832-3
โทรสาร 941-1834, E-mail: ipps@ksc.th.com

ประวัติผู้เขียน

ดร. วุฒิพงษ์ เปรียบจรรย์วัฒน์

- ดร. วุฒิพงษ์ เป็นนักวิชาการอิสระ ในอดีตเคยร่วมก่อตั้งและเป็นกรรมการผู้จัดการคนแรกของบริษัท ไทยเรตติ้ง แอนด์ อินฟอร์เมชันเซอร์วิส จำกัด (ทริส) ระหว่าง ปี 2536 ถึง 2541 ในอดีตเคยดำรงตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายแผนงาน ธนาคารกรุงเทพ จำกัด และเป็นอาจารย์พิเศษที่มหาวิทยาลัยนอร์ธแคโรไลนา (University of North Carolina) ผู้ช่วยศาสตราจารย์และผู้อำนวยการศูนย์รัฐวิสาหกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และนักวิจัยประจำสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- นอกจากนี้ ยังเคยเป็นที่ปรึกษาให้กับหน่วยงานระหว่างประเทศ ราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนหลายแห่ง เช่น ธนาคารโลก กรรมการการเศรษฐกิจของสภาผู้แทนราษฎร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงาน ก.พ. สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยรังสิต และบริษัทหลักทรัพย์กองทุนรวม จำกัด
- ทางด้านการศึกษาเคยสอบได้ที่หนึ่งของประเทศไทย แผนกวิทยาศาสตร์ ปีการศึกษา 2512 ได้รับทุนเล่าเรียนหลวง พ.ศ. 2513 ทุนร็อคกี้เฟลเลอร์ พ.ศ. 2520 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิศวกรรมโยธา จากสถาบันเทคโนโลยีแห่งแมสซาชูเซตต์ (Massachusetts Institute of Technology, MIT) ปริญญาโทสาขาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม จากมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University) ปริญญาโทสาขาบริหารธุรกิจ และปริญญาเอกทางด้านเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยชิคาโก (University of Chicago)

ผ่าทางตันการเมืองไทย (2538) ชัยอนันต์ สมุทวณิช	20 บาท
ไตรลักษณ์รัฐกับการเมืองไทย (2538) ชัยอนันต์ สมุทวณิช	150 บาท
เทศบาลในบริบทการกระจายอำนาจแห่งยุคสมัย (2538) ชัยอนันต์ สมุทวณิช ปาริชาติ โชติยะ บรรณาธิการ	180 บาท
วัฒนธรรมการเมืองและการปฏิรูป (2539) วิชัย ตันศิริ	50 บาท
อนาคตการเมืองไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2 2539) ชัยอนันต์ สมุทวณิช	50 บาท
ความเข้าใจเรื่องการปกครองท้องถิ่นสำหรับเยาวชน (2539) กิริติพงษ์ แนวมาลี วิน พรหมแพทย์	40 บาท
ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมในสังคมไทย (2539) เสาวลักษณ์ สุขวิรัช	25 บาท
สื่อมวลชนไทยกับการผลักดันนโยบาย (2539) Policy Advocacy and the Media in Thailand ดันแคน แมคคาร์โก (Duncan McCargo) รมัยมาศ โบว์รา (Ramaimas Bowra)	50 บาท
ไตรลักษณ์รัฐกับการเมืองไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2 2540) ชัยอนันต์ สมุทวณิช	150 บาท
แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง (2540) อัมภางค์ ปาณิกบุตร	80 บาท

แนวทางการยกเครื่องรัฐสภาไทย (2540) จรัส ดิษฐาอภิชัย	80 บาท
รัฐธรรมนูญประเทศตะวันตกและไทย : กรณีศึกษาทางประวัติศาสตร์และกฎหมาย (พิมพ์ครั้งที่ 2 2540) วิชัย ตันศิริ	80 บาท
ขอดเกล้ารัฐธรรมนูญไทย (2540) เชาวนะ ไตรมาศ	35 บาท
พรรคการเมืองไทย : ภูมิหลังทางโครงสร้าง-หน้าที่และ พัฒนาการทางสถาบัน (2540) เชาวนะ ไตรมาศ	120 บาท
ถกรัฐธรรมนูญ 2540 (2540) นันทวัฒน์ บรมานันท์	300 บาท
ความเข้าใจเรื่องการปกครองท้องถิ่นสำหรับเยาวชน พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขปรับปรุงตาม พรบ. อบจ. 2540 (2540) กীরติพงษ์ แนวมาลี วิน พรหมแพทย์ แก้ไขปรับปรุงตาม พรบ. อบจ. 2540 โดย สนิท จรอนันต์	50 บาท
Thai Constitutions in Brief (1997) Parichart Siwaraksa Chaowana Traimas Ratha Vayagool	50 บาท
รัฐมนตรีพันธุ์ใหม่ : บริหารงานบ้านเมืองอย่างไร ให้ถูกใจประชาชน (2541) เชาวนะ ไตรมาศ	50 บาท